

**Aleksandar
Saša Ignjatović**

TREŠNJE OD
OLOVA

Copyright © 2012, Saša Ignjatović
Copyright © ovog izdanja 2012, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

TREŠNJE OD OLOVA

SADRŽAJ

Posveta, prolog, uvod... kako vam drago	9
TREŠNJE OD OLOVA	23
Tanja Vojtehovski: <i>Sasvim netipičan pogovor u dva čina</i>255
O autoru259

Posveta, prolog, uvod... kako vam drago

Nemam pojma šta me to toliko privlači u posvetama pisaca na početku njihovih knjiga. Znam samo da sam od momenta kada sam počeo da čitam neke druge knjige, posle Diznijevih *Čudesnih svetova*, obavezno i gladno okretao tu magičnu stranicu na početku, u potrazi za tih nekoliko reči ili rečenica koje je autor napisao nekome određenom, a ne svima nama, na neki način čitačima drugog reda. I svaku knjigu koju sam od tada pročitao, a u kojoj je autor ostavio posvetu, doživljavao sam, nekako, podsvesno sasvim, kao da te reči koje se nižu sa stranice na stranicu kradem od nekoga kome će njen sadržaj značiti mnogo više nego meni.

Čudan je to osećaj. Kao kratki, bezazleni i bezobrazni istovremeno, ukradeni poljubac na rastanku posle prvog susreta. Kao zavirivanje kroz ključaonicu najbolje drugarice koja se tušira, kad imaš dvanaest, trinaest godina. Kao šatro slučajni dodir prstiju zlatokose princeze, dok se pokriveni debelim jaknama gurkate na pohabanim

plišanim sedištima noćnog voza koji klopara prema... sad više i nije važno kuda. Elem, znate već. Da... baš taj osećaj.

Mnogo godina kasnije dobio sam (šta dobio, borio se, silnim pisacim mašinama slova na tastaturi izlizao i kilometre trake potrošio...) privilegiju da i sam pišem. I napisano objavljujem. I da to neko čita. I da poneko misli da je to dobro.

A đavolak na mom ramenu ključao je: *Znaš li, Aleksandre, kome pišeš?* Da, odgovarao sam. Sebi, uopšte me ne zanima da li će i ko će ovo da čita. *A-ha.* Mama Neni, koja nije dočekala nijednu moju knjigu, da joj, ako me gleda negde odozgo, dokažem da nisam pogrešio kada sam, njoj uprkos, siguran posao na železnici trampio za ključ od ludnice zvane novinarstvo. *Ponovo sebi, dakle.* Sandri, da joj zahvalim za sve ove godine koje me trpi takvog kakav sam i ne pokušava da me promeni, mada bih ja sam odavno odustao od sebe. *Pranje savesti, dakle.* Ili Andreji, da bude ponosan što mu je tata pisac. Da makar neko otvori neku moju knjigu kad me više ne bude. *Hmmm... to, negde, ima smisla... samo si onda malo promašio temu... možeš ti to bolje.* Nekim posebnim ljudima i posebnim prijateljima, koprcam se. *Prozaično, više sam očekivao od tebe, Aleksandre...*

Svašta sam pričao đavolku, a on, đavolak jedan obični, što već rekoh da jeste, uvek je imao đavolski dobar odgovor. Ali neka. Pokušaću da ga prevarim i ovog puta. Da racionalno objasnim nešto u čemu nema ni trunke racionalnog.

Dakle, kome pišeš ovu knjigu, Aleksandre? Tačnije, zbog koga i zašto sakupljaš deliće svojih misli razbacane

po folderima svojih starih računara mumificiranih prašinom i stranicama nekih novina koje, čast izuzecima, više ne postoje? Zašto misliš, crni ti, da će neke reči i rečenice koje su možda, samo možda, u nekom momentu, nekog posebnog dana, imale neko značenje i težinu, imati bilo kakvu vrednost sada kad ih preneseš na stranice ove knjige? Koliko prepotentnosti je potrebno za to? I koliko sujete? Ili očaja, možda?

Mnogo... suviše godina, plivam u žabokrečini srpskog i ne samo srpskog šou-biznisa. Nisam baš imao žarku želju da mi se to dogodi ali, eto, jeste. A štreber sam u nekim životnim situacijama. I tako sam naučio da plivam. Dosta dobro. U stvari, barem toliko da se ne udavim. Osim ako to sâm poželim. A poželim. Češće nego što želim.

Elem, ponekad mi sine genijalna ideja da izađem iz te žabokrečine, istuširam se i uđem u neku drugu. Da, u neku drugu žabokrečinu, pošto ovde nekog boljeg izbora baš i nema. Čak sam i pokušavao. Ali, kao što napomenuh nekoliko redova ranije, u ovoj solidno plivam. I to je to. Linija manjeg otpora. Moj omiljeni greh, rekao bi Al Paćino da sam ja kojim slučajem pisao scenario za *Davolovog advokata*.

I tako sam, onda, morao da smislim neki izlaz. Neku rupu u saksiji kroz koju savest može da diše.

Pre nekoliko godina dobio sam mejl od jednog devojčurka iz unutrašnjosti Srbije. Ona je pročitala nešto što sam napisao u toj svojoj potrazi za već pronađenim. I kaže, u prvoj rečenici još, onako ozbiljno sasvim, da su joj moje reči promenile život. Ej! Jebote... Čuo sam to nekoliko

puta uživo, u nekim posebnim situacijama, u četiri oka uglavnom – ali napismeno...?! *Fuck*. Samo mi je prošlo kroz glavu desetak imena ljudi čije su reči meni to učinile. Sad ću ja biti na nečijoj listi. 'Bem ti... Strah, ponos i odgovornost. Sujeta, podrazumeva se. Može i drugačijim redom. Elem, reče devojče još da sam joj razbio iluzije i da nije lepo razbijati, ali mi prašta jer iluzije nisu što i srce, koje posle ne možeš sastaviti sve i sto godina da živiš.

I ne znam sad da li da mi bude drago ili krivo. Možda je neko u mojim rečima, kao što je tada ona pomislila, pročitao ono što je sâm već slutio. U njima pronašao opravdanje za odluke koje je već doneo. Ali, i da je tako, breme je to. Ko sam ja da razbijam bilo čije iluzije. Ne mogu ni neke svoje. Neke i ne želim. I ljutim se kad mi se neko igra njima. Pokušava da ih razbije. Ne dam ih. Koliko god sam svestan da grešim. I koliko god da me koštaju. Jer, šta bismo bili bez svojih iluzija?

Dakle, ako se neko još seća odakle je počela ova priča, nije moj posao da razbijam iluzije. Niti mi je to namera. Samo gledam oko sebe. I zapisujem ono što vidim. Onako kako vidim. A ako je pomenuto devojče zbog mojih priča život promenilo nabolje, priznaću. Eto, kriv sam. Ako je pak bilo suprotno, ništa ne priznajem. Kako, gos'n sudija, obična priča može nekom da promeni život? Ma, aj'te, molim vas...

Kažu da sudbina ne postoji. Sami je krojimo svojim mislima i postupcima. Lepo je verovati u to. Ali nije sasvim tačno. Ne, neću sad da počnem da filozofiram. Niti umem. Ima ona tanka ali jaka žica pragmatičnosti koja mi nikada ne dozvoljava da se otkinem sa zemlje i sasvim upustim u

filozofiju. Privuče me, recimo, miris sveže skuvane kafe, pogled na neki savršeni dekolte, rif poznate pesme i... gotovo. Dakle, možda sudbina stvarno ne postoji, ali postoje sudbonosni susreti i događaji. Takozvane slučajnosti. Što, opet, dokazuje da sudbina ipak... Stvarno neću dalje da se upuštam u tu temu. Samo da ispričam još jednu priču.

Onaj deo mene koji se batrga da bude ozbiljan pisac ima svoju savest. Savest živi u varošici u donjem toku Dunava i profesor je književnosti. Tako mi povremeno od savesti stigne poneka poruka kad ozbiljno zgrešim u nekom novinskom tekstu ili te-ve emisiji, kad me pone-se bujica hiperprodukcije prežvakanih reči i stereotipnih misli, i podseti me da sam mogao bolje. Da li je to istina ili nije, stvarno ne znam. Iskreno, moja sujeta se plaši da proverii. Ali savest iz male varoši srpske tvrdi da klincima kojima predaje čita odlomke iz knjige *BG Blues*, raspravlja s njima i analizira, obrađuje je ravnopravno s knjigama čije naslove ne smem ni da spomenem da me onaj gore ne bi kaznio zbog gordosti. I uvek kad mi stigne poruka od starog profesora znam da sam se mnogo zaletio. Prikočim, korigujem pravac, glatko prođem kroz krivinu na kojoj su se, ukapiram dosta kasnije, mnogi već slupali, i nastavim vožnju kao da ništa nije bilo. A bilo je.

Bilo je jedno vreme u kome sam duboko sumnjao u sebe, posebno u svoje napisane reči. Sumnjam uvek, i sada dok ovo pišem, ali tada je bilo prosto neizdrživo. Sve je izgledalo potpuno naopako. Tapšali su me po ramenu neki ljudi za koje bih voleo da ih nisam ni upoznao, ćutali oni do čijeg mi je mišljenja stalo, potpuno sam izgubio

osećaj da li sve što činim uopšte ima neki smisao, ili samo vijugam onom čuvenom rekombudbine, između kamenja i virova, kao riba koja sanja da ima krila. Iznova sam, po ko zna koji put, vrteo po glavi šta bih/šta sam mogao da budem. U stvari, od čega da živim a da nije pisana reč. Da se vratim na železnicu, da prodajem novine u kiosku kao nekad, da se učlanim u neku stranku, da otvorim dućan izgubljenih snova...

Na uglu Vasine i Zmaj Jovine čekao sam zeleno svetlo na semaforu, iako nedeljom žive duše nema, verovatno zato što nikud nisam žurio. Sigurno ne zbog toga što sam uzoran građanin.

Ne volim kad mi neko s leđa stavi ruku na rame. To nije zbog toga što nemam čistu savest, a izvesno je nemam, već uglavnom zato što to obično bude neko koga nisam video sto godina, a ako vam je do nekog iole stalo, teško da ga niste videli sto godina, pa sam se i tada ponadao da je to samo neki zalutali turista, a ima i takvih u ovim krajevima, koji želi da pita gde je najbliži splav s jeftinim pivom i gologuzim klonovima ženskog pola, pošto nemam pojma kako se klon kaže u ženskom rodu – klonovka ili klonkinja, budući da je lagani suton već padao na vreli asfalt beogradski, te su svi oni koje nisam video sto godina, a već sam pomenuo da je bila nedelja, verovatno bili na nekom pametnijem mestu, a ne na uglu ulica Vasine i Zmaj Jovine, mada sam to već, čini mi se, takođe pomenuo u ovoj istoj rečenici za koju će profesor iz gradića pored Dunava garantovano glavu da mi razbije ako se ikada budemo sreli. Okrenuo sam se, dakle, kao da imam potpuno mirnu savest, a ispred mene su stajali nepoznati mladić i devojka, dvadesetak otprilike, ni sad

ne mogu da se setim tačno kako su bili odeveni, kao da je to bitno, ali on je u ruci držao jednu od onih mojih knjiga na koje sam ponosan. Eto šta ti je ljudski mozak. Od svih stvari koje sam na njima mogao prvo da uočim, a nemam lošu moć zapažanja, naprotiv, ja sam video svoju knjigu u njegovim rukama.

– Kupio sam je baš malopre devojci za rođendan – kaže on – ima tu blizu jedna knjižara koja radi nedeljom i, eto, kakva neverovatna slučajnost da naletimo baš na vas, pa ako biste mogli da napišete posvetu, mi bismo vam bili vrlo zahvalni... – Brblja on, a ja ga gledam kao da je s Marsa pao. Au, prijatelju, ti mora da si ispao iz nekog vremeplova. A i ona, mislim se, dok je gledam nasmejanu i zaljublenu. Ko još kupuje devojci knjigu za rođendan. To je, deco, prošlo vreme. I, ako sad pomislim da ste vas dvoje u stvari normalni, i da je to baš lepo i dirljivo, i da tako treba, sve ovo crnilo oko mene će da nestane i depresija će da prođe i šta ću onda ja sa saznanjem da ima svetla na kraju tunela, a taman sam se navikao na mrak i memlu u njemu.

Naravno, njih je bilo baš briga za moj unutrašnji monolog. Odlepršali su zadovoljni, s jednom od najbanalnijih posveta koje sam ikada napisao. što možda može da mi se oprostí jer sam bio potpuno šokiran. Ostavili su me s osmehom koji sve turobne misli ovog sveta nisu uspevale da oteraju. Na ugao te dve ulice i sad se ponekad vratim i odstojim kao omađijan, dok se crveni i zeleni čika na semaforu svađaju a prolaznici me zabrinuto gledaju, samo da bih dozvao makar dašak tog vrelog letnjeg predvečerja i opet poverovao da nije sve tako crno kao što ponekad izgleda.

* * *

Moja najbolja drugarica među lektorkama i najbolja lektorka među drugaricama živi na drugom kraju sveta. Tamo gde raste nafta i teče pesak. Ne zavidim joj na geografskim odlikama dvorišta, ali priznajem da to mesto ima neke prednosti. Da ne nabrajam. Nema u ovoj knjizi toliko mesta. Elem, njeni mejlovi su retki, kratki i ubitačni. Kad je čovek vidi rekao bi da se upravo probudila iz neke bajke. Ali kad se čita, ume i da zaboli. *Hajde, lenštino, hoćeš li ti uskoro da napišeš nešto. Piši nešto normalno, a ne one tvoje gluposti. Da znaš da neću da ti lektorišem svakakva pisanija, uozbilji se malo.* Udara ona tako po meni sa bezbedne razdaljine, i ja se kao ljutim, i prozivam je što je, eto, otišla da bere naftu i ovde ostavila platu od dve, tri glave u nekim novinama i tezgu za jednog šatro ambicioznog pisca s greškom, ali znam da me u stvari uvek i stalno gura i podstiče da budem bolji. Bolji nego što ću ikada zaista da budem. I mnogo je volim zbog toga. Ne zato što veruje u čuda. Ne zato što njene prozivke prijaju mojoj sujeti, a prijaju, nego šta. Zato što ne odustaje. Pa ne mogu onda ni ja.

Niko ne može da me ubedi da novac, slava ili moć menjaju ljude. Ne. Oni samo otkrivaju pravo lice onih kojima se dese. I tu je ta tanka crna linija, pravi razlog samurajskih filmova, što bi rekao Branimir mirotočivi Džoni guru Štulić. Na toj liniji sve postaje jasno kao dan. I, kao što to biva u praskozorje, na sličnoj tankoj liniji između noći i dana, iznenada se pojavljuju neki neočekivani obrisi, razlivaju se senke i prikradaju boje, a onda se, skoro neosetno, sve u trenu razbistri, slika postane kristalno jasna i zapitaš se

kako je moguće da ranije nisi video i shvatio stvarnost koja puca pred tobom.

Nekada davno... ovako obično počinju bajke, pa iako ova priča to nije, vremenska odrednica je prilično precizna (sad svi mlađi od trideset nek preskoče ovaj deo rečenice do naredne zgrade jer će im zvučati kao naučna fantastika), elem, u vreme kad su mobilni telefoni koštali hiljade maraka, ne poštanskih, nego onih nemačkih, i imali su ih samo drugovi direktori i kriminalci koji još nisu prešli u kategoriju biznismena, u tri ujutru me probudila zvonjava fiksnog telefona. Naravno, presekao sam se živ, pošto ionako ne znam kako bih se to „presekao mrtav“ jer u to doba noći obično stižu loše vesti. Bar su mi tako pričali. Meni su se, srećom, u te sate uglavnom događale neke lepše stvari, ali te noći stvarno sam pomislio da je neka stvarno realna noćna mora. Nije bila. Loše vesti su došle kasnije. Mnogo kasnije.

Glas iz slušalice je, tada, u tri ujutru, ushićeno cvrkutao. *Druže, izvini ako sam te probudio, ali samo da ti kažem... pobedio sam na onom međunarodnom festivalu, tebi prvom javljam, je l' možeš to da pustiš sutra u novine, makar neku malu vest.* Ne mogu, drugar, sutrašnje novine su već odavno u štampariji, jesi li čuo ikad za vremensku razliku... zvaću te ujutru da napravimo veliki intervju. *Jao, izvini, molim te, skroz sam zaboravio na to, hajde zvaću te sutra, u deset, može, po srpskom vremenu...* Može, naravno. Čestitam, dečko.

Ratovima i revolucijama kasnije, kad su mobilni telefoni postali geđzeti a evro odavno zalepio marku u istorijske knjige, u nekom restoranu, susret prosto neizbežan.